

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА І ВАЛЮТНО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА КИТАЮ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНО-ФІНАНСОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

6.1. Роль міжнародних фінансово-економічних і валютно-кредитних відносин у посиленні регіональної та міжнародної присутності Китаю

Зовнішньоекономічна політика Китаю завжди відіграла важливу роль у розвитку країни. Саме завдяки політиці стимулювання зовнішньої торгівлі та залучення іноземних інвестицій Китай спромігся нагромадити значні валютні резерви та залучити сучасні технології, що створило необхідні умови для модернізації країни, зокрема її технологічного оновлення. Навряд чи можна говорити про те, що наразі Китаю вдалося повсюдно впровадити найсучасніші технології та обладнання, проте все ж таки порівняно з технологіями, що існували на початку реформ, прогрес очевидний. Однак більш важливим є те, що осучаснення та розвиток промислової бази визначили зростання кількості продуктивної робочої сили та підвищення її кваліфікації. За роки реформ Китай не тільки став лідером світового економічного розвитку, а й лідером із розвитку продуктивних сил, зокрема робочої сили. Ще на початку реформ тодішній китайський лідер Ден Сяопін зазначав, що без кваліфікованої та прогресивної робочої сили неможливо здійснювати модернізацію країни та забезпечити добробут населення.

Пріоритети та напрями зовнішньоекономічної політики Китаю змінювались під час економічних реформ. Якщо на початку реформ пріоритетом був активний розвиток експорту, вихід на ринки розвинених країн та залучення сучасних західних технологій, то після азійської фінансової кризи кінця 80-х років і, тим більше, після світової фінансової кризи 2008–2009 рр. пріоритетом зовнішньоекономічної політики Китаю стало посилення як регіональної, так і міжнародної присутності через збалансування зовнішньої торгівлі, певною мірою шляхом збільшення обсягу імпорту та закордонних

інвестицій. Свого часу Ден Сяопін відзначав, що здійснювати реформи і, тим більше, забезпечити стабільний розвиток можна тільки за умови стабільного як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Ця істина значною мірою визначила дії китайських лідерів під час азійської фінансової кризи. В умовах значної девальвації валют колишніх «азійських тигрів», зниження обсягу імпорту продукції цих країн, а також обмеження доступу на ринки капіталу Китай виступив як їхній рятівник від колапсу. Китай утримався від девальвації національної валюти, при цьому він не тільки не зменшив обсяг імпорту товарів з цих країн, а й навіть незначною мірою наростив його.

Азійська криза перетворила Китай на лідера економічного розвитку Східної Азії. Китай став вагомим торговим партнером для країн зазначеного регіону та їх основним кредитором. Тоді ж азійська фінансова криза виявила і слабкі місця в зовнішній діяльності Китаю. Зокрема, в умовах зниження попиту на імпорту продукцію китайські компанії виявились беззахисними у протидії протекціоністським заходам розвинених країн, які почали проти них антидемпінгові розслідування та ввели вищі імпортні тарифи на китайську продукцію. Усвідомлюючи потенційні наслідки таких заходів, керівництво країни приймає рішення, націлені на оновлення зовнішньоекономічної політики країни. Китайське керівництво здійснює курс на нарощення міжнародної присутності китайських компаній за кордоном та посилення участі держави в міжнародних економічних процесах через активізацію програми допомоги та інвестиційної діяльності за кордоном.

Азійська фінансова криза засвідчила наявність суттєвих протиріч у сучасній світовій фінансовій системі, а фінансова криза 2008–2009 рр. виявила системні вади та вбудовану нестабільність світової фінансової системи. В нових умовах світової економіки китайське керівництво приймає рішення, спрямовані на посилення ролі Китаю у світових економічних процесах через інтернаціоналізацію китайського юаня, збільшення обсягів закордонних інвестицій та запровадження трансконтинентальних проєктів.

У період світової фінансової кризи 2008–2009 рр. Китай став локомотивом розвитку світової торгівлі, зокрема, імпортував значні обсяги товарів зі слаборозвинених країн та регіонів. У лютому 2010 р. секретаріат СОТ підготував документ «Доступ на ринок товарів та послуг слаборозвинених країн», де зазначалося, що Китай придбав 23% експорту товарів слаборозвинених країн і став у 2008 р. найбільшим для них ринком експорту.

На відміну від інших країн світу уряд Китаю утримався від політики «спасіння» національної економіки та зовнішньої торгівлі шляхом девальвації

національної валюти. Обмінний курс китайського юаня за період з 2008 р. по 2011 р. зріс на 4,9% – з 6,83 до 6,5 юаня. Валютні резерви країни збільшилися з 1,95 трлн дол. США у 2008 р. до 3,31 трлн дол. США у 2012 р. У 2008 р. Китай став найбільшим іноземним утримувачем американського боргу. Посилення міжнародної інвестиційної позиції Китаю сприяло активізації його ролі в міжнародних валютно-фінансових відносинах.

Проте світова фінансова криза таки негативно вплинула на економіку Китаю та його зовнішній сектор і це засвідчили показники платіжного балансу країни. Так, обсяг позитивного сальдо поточного рахунку платіжного балансу зменшився з 420,6 млрд дол. США в 2008 р. до 136,1 млрд дол. США в 2011 р. Суттєво знизилось співвідношення позитивного сальдо поточного рахунку і ВВП: з 9,3% у 2008 р. до 1,86% у 2011 р.¹⁸⁶. Однак в цілому, порівняно з іншими країнами, економіка Китаю демонструвала високі показники економічного зростання.

Керівництво Китаю вирішило скористатись поточною ситуацією, відповідно була розроблена нова валютна політика, спрямована на **інтернаціоналізацію китайського юаня або RMB (женьмін'бі)**¹⁸⁷. План інтернаціоналізації RMB (женьмін'бі) передбачає такі заходи: запровадження розрахункової схеми по торговельних операціях у RMB, укладання валютних свопів, надання обмеженого дозволу на здійснення банківських операцій у RMB, запровадження кваліфікаційних вимог для інституційних інвесторів, уведення безпоставочних форвардних контрактів (NDF) та розвиток офшорного ринку RMB.

Результати запровадження нової валютної політики перевершили очікування. За період з 2009 р. по кінець 2012 р. обсяг розрахункових операцій у RMB зріс із 3,6 млрд до 1,3 трлн. Також зростали неторгові операції. Обсяг депозитів у RMB за період з кінця 2009 р. по кінець серпня 2012 р. зріс з 62,7 млрд до 545,7 млрд. За даними агентства «Bloomberg», обсяг облігаційних емісій збільшився з 10 млрд RMB у 2007 р. до 221,4 млрд у 2012 р.

Успіхи Китаю у просуванні національної валюти на міжнародну арену підтвердили дослідники МВФ, які встановили, що темпи інтернаціоналізації юаня на пряму залежать від уподобань учасників ринку використовувати цю валюту в міжнародних операціях. Експерти дійшли висновку про те, що в

¹⁸⁶ Офіційний веб-сайт Народного банку Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pbc.gov.cn/>

¹⁸⁷ Офіційний веб-сайт Банку міжнародний розрахунків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bis.org/>

2010 р. Китай посів друге місце серед країн світу щодо взаємодії торгових потоків, при тому що в 2000 р. за цим показником, який характеризує просування національної валюти на міжнародній арені, був лише п'ятим.

У нових економічних умовах у КНР зростає кількість грошово-кредитних операцій, включаючи прямий обмін валют. Згідно зі звітом Банку міжнародних розрахунків, що публікується раз на три роки, в 2010 р. операції в женьмінбї становили менше 1% (77,1 млрд дол. США) від загального обороту ринків іноземних валют. Проте вже через рік – на кінець 2011 р. – обсяг зовнішньоторговельних розрахунків у китайській валюті досяг 2,08 трлн юанів (330 млрд дол. США), або 6,65% від загального обсягу товарообороту КНР за відповідний рік, у 2012 р. – 2,94 трлн юанів, або 12% від загального обсягу товарообороту КНР¹⁸⁸. За прогнозами HSBC, протягом найближчих трьох років 30% загальних торгових потоків, або 50% від двосторонніх розрахунків з країнами, що розвиваються, здійснюватимуться в юанях, що виведе юань в число трьох найбільш використовуваних валют. Звертає на себе увагу і той факт, що значна частина розрахунків у женьмінбї (до 80%) припадає на імпорт Китаю. Іноземні торгові агенти притримують юані в очікуванні зростання його курсу, і торгові розрахунки є одним із таких засобів.

Розширення процесу інтернаціоналізації юаня добре простежується на прикладі розвитку спотового ринку та ринку деривативів. Спотові операції Китаю становлять 24% загального обсягу валютних операцій, що менше за відповідний показник як для країн-емітентів, що зорієнтовані на активне використання цього фінансового інструменту, так і для країн з ринковою економікою, що формується, в яких цей показник перевищує 30%. Це пояснюється тим, що в Китаї та деяких інших країнах, що розвиваються, більше користуються ринком аутрайтів. Аутрайти частіше використовуються як засоби хеджування валютних ризиків, тоді як валютні свопи більш ефективні при фінансуванні балансу грошово-кредитних інститутів. Скоріш за все, перевага використання Китаєм аутрайтів пов'язана з необхідністю в подальшому здійснювати хеджування від можливої ревальвації курсу женьмінбї, а також із небажанням переходити до застосування більш складних форм управління валютними ризиками.

З метою подальшого розширення використання RMB у міжнародній торгівлі та здійсненні інвестицій, а також врегулювання розрахунків за іноземними інвестиціями в RMB, що здійснюють банки та іноземні

¹⁸⁸ Офіційний веб-сайт Народного банку Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pbc.gov.cn/>

інвестори, Народний банк Китаю (НБК) у жовтні 2011 р. затвердив правила розрахунків у RMB за прямими іноземними інвестиціями. Цими правилами було встановлено, що для здійснення прямих іноземних інвестицій, номінованих у RMB, іноземний інвестор має відкрити розрахунковий рахунок у RMB в іноземному банку. Порядок відкриття таких рахунків було встановлено правилами щодо розрахункових рахунків у RMB та правилами щодо рахунків у RMB для іноземних установ. Цими правилами також передбачено, що для переказів у RMB, які спрямовуються на первинні інвестиційні проекти, та такі, що використовуються для реінвестицій усередині країни, необхідно відкривати спеціальні депозитні рахунки в RMB та спеціальні рахунки в RMB для реінвестицій відповідно до принципу «спеціальні рахунки для спеціальних цілей». Держава контролює банк, що здійснює операції, пов'язані з прямими іноземними інвестиціями в RMB. НБК, зокрема, здійснює нагляд за дотриманням законодавства, щодо протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму.

У 2013 р. НБК продовжив політику, спрямовану на фінансове обслуговування реального сектора економіки, та дещо модифікував політику з використання RMB за кордоном. У липні 2013 р. НБК затвердив роз'яснення щодо спрощення процедури обслуговування закордонних операцій у RMB та вдосконалення відповідної політики. Завдяки їм відбулося спрощення закордонних операцій у RMB. Зокрема, нефінансові установи отримали дозвіл надавати закордонні позики та гарантії в RMB, було відмінено контроль за терміном фінансування рахунків в RMB та квоту на операції в RMB для місцевих агентських банків.

У вересні 2013 р. НБК прийняв роз'яснення стосовно порядку розрахунків у RMB для інвестування закордонними інвесторами місцевих фінансових установ, фактично дозволивши здійснювати таке інвестування, а банки отримали можливість здійснювати розрахунки та надавати послуги в RMB.

Для реалізації прийнятого документу Державною комісією з регулювання ринку цінних паперів, Державною адміністрацією з валютного контролю та НБК спільно було розроблено пілотний проект для кваліфікованих інституційних іноземних інвесторів, що інвестують у RMB (RMB qualified foreign institutional investor, RQFII). Дію проекту було поширено на території Гонконгу, Тайваню, Великої Британії та Сингапуру.

Ця пілотна програма поступово приносить результати. На кінець 2013 р. загальна квота для учасників цієї програми зросла до 500 млрд юанів, з яких квота для іноземних інвесторів становить 157,5 млрд юанів, що розповсюджується на 61 іноземну установу.

Протягом 2013 р. кількість рахунків у RMB поступово зростала. На кінець 2013 р. на 362 зросла кількість міжбанківських рахунків і становила 1954 із балансом 919,62 млрд юанів. На 7070 зросла кількість рахунків, які були відкриті іноземними підприємствами в Китаї із загальним балансом на кінець року 72,81 млрд дол. США.

На думку китайських фахівців, розширення застосування китайського юаня позитивно впливає на активізацію двосторонньої торгівлі, інвестицій та сприяє регіональній фінансовій стабільності. В 2013 р. загальний обсяг розрахунків і RMB по капітальному рахунку порівняно з попереднім роком зріс на 57,6% і становив 4,63 трлн юанів. Обсяг розрахунків за товари порівняно з 2012 р. зріс на 11,7% і становив 3,02 трлн юанів. Після запровадження пілотних проектів кількість країн, підприємства яких здійснювали розрахунки в RMB, становила 174. У 2013 р. обсяг закордонних інвестицій у RMB порівняно з попереднім роком зріс у 1,8 раза та становив 85,61 млрд дол. США, тоді як обсяг іноземних інвестицій у RMB зріс на 77% і становив 448,13 млрд дол. США¹⁸⁹. Можливість здійснювати розрахунки в RMB посилила інтерес іноземних інвесторів до внутрішнього міжбанківського ринку облігацій.

Серед закордонних ринків RMB найбільшим і далі залишається Гонконг. Протягом 2013 р. обсяг розрахунків у RMB між континентальним Китаєм та Гонконгом зріс на 55,5% і становив 3,55 трлн юанів, що, в свою чергу, становить 57,2% загального обсягу розрахункових операцій у RMB. Розрахунки в RMB за торговими операціями становили 1,8 трлн юанів, або 73,2% від загального обсягу торгівлі між Китаєм та Гонконгом. Відповідно до статистичних даних Валютної адміністрації Гонконгу, баланс депозитів у RMB у Гонконзі становив 860,5 млрд юанів, що свідчить про зростання на 42,7% порівняно з попереднім роком та відповідно становить 12% від загального обсягу депозитів у Гонконзі та 23% від обсягу іноземних депозитів у цій країні¹⁹⁰.

З метою інтернаціоналізації зовнішньої торгівлі уряд Китаю запроваджує заходи з активізації **фінансування зовнішньої торгівлі**. Уряд розширив можливості Китайської компанії зі страхування експортних кредитів щодо надання страхового покриття за короткотерміновими експортними кредитами обсягом до 90,3 млрд дол. США. Крім того, були задіяні фонди центрального

¹⁸⁹ Офіційний веб-сайт Народного банку Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pbc.gov.cn/>

¹⁹⁰ Там само.

бюджету країни для надання гарантій за кредитами, а також розширені можливості установ з гарантування кредитів для полегшення отримання кредитів малими та середніми підприємствами. Крім того, китайський експортно-імпортний банк упровадив серію міжнародних спільних програм щодо фінансування торгівлі. Так, було розпочато спільну програму з Експортно-імпортним банком США щодо фінансування торгівлі обсягом 20 млрд дол. США. В рамках цієї програми фінансування отримали банки Росії, Туреччини, Індії, Чилі та багатонаціональні фінансові установи (наприклад Афро-ексім банк).

Іншим напрямом стимулювання фінансування торгівлі стало **розширення співпраці з міжнародними фінансовими установами**. Зокрема, уряд Китаю придбав облигації Міжнародної фінансової корпорації обсягом 1,5 млрд дол. США. Народний банк Китаю підписав двосторонні валютні своп-угоди з центральними банками Аргентини, Білорусі, Індонезії, Малайзії, Гонконгу, Китаю та Кореї. Китайське керівництво також проголосило програму надання позики обсягом 15 млрд дол. США країнам ASEAN, 10 млрд дол. США африканським країнам та іншим країнам Шанхайської організації співробітництва. Крім того, було прийняте рішення щодо створення Інвестиційного фонду співпраці Китай-ASEAN обсягом 10 млрд дол. США.

Для активізації зовнішньої торгівлі та інвестицій були запроваджені спеціальні заходи, спрямовані на **спрощення митних процедур**, логістики та зберігання товарів. Суттєвим досягненням у цій сфері можна вважати впровадження практики розгляду митних декларації до приходу товарів у пункт призначення шляхом передачі їх електронними засобами та впровадження практики цілодобового митного клірингу.

Вагомим чинником розширення зовнішньої торгівлі стало підписання **угод про вільну торгівлю** з іноземними країнами. Сьогодні у Китаю 12 таких угод та ще 6 перебувають у стадії підготовки.

Іноземні інвестиції відіграють ключову роль у технічному переозброєнні Китаю. З метою залучення іноземного капіталу в економіку країни керівництво країни, ухваливши закони та нормативно-правові акти, що, за оцінками експертів СБ, відповідають міжнародній практиці, а в деяких питаннях навіть є більш пільговими, ніж у більшості розвинених країн, створило дієве та надійне законодавче поле, що забезпечує захист інтересів іноземних інвесторів. Очільники Китаю чітко визначили пріоритетність галузей та напрямів залучення іноземних інвесторів, які можна об'єднати в шість блоків:

I блок – це галузі паливно-енергетичного комплексу та інфраструктури (енергетика, транспорт, зв'язок, портове господарство, залізничні та автодороги, освоєння родовищ нафти);

II блок – ряд сучасних галузей машинобудування (електроніка, інструментальна промисловість, приладобудування, виробництво ЕОМ, засоби зв'язку, обладнання для освоєння морських нафтових ресурсів на континентальному шельфі);

III – промисловість будматеріалів, хімічна промисловість, металургія;

IV – легка, текстильна, харчова, фармацевтична промисловість, виробництво пакувальних матеріалів, медичне обладнання;

до V блоку включені галузі сільського господарства (тваринництво, рослинництво, лісне господарство, рибне господарство, водні промисли); і, насамкінець, VI блок – туризм та сфера послуг.

Згідно з визначеними пріоритетами залучення іноземного капіталу створюються відповідні умови для надходження капіталу у відповідну галузь. Ці умови охоплюють податкові, регуляторні, митні та інші важливі питання, що пов'язані з веденням господарської діяльності за участі іноземних інвесторів, захищають їх права та інтереси відповідно до міжнародної практики. Ці заходи дозволили Китаю перетворитись на найбільшого реципієнта іноземних інвестицій у світі.

Для реалізації глобальної стратегії інтегрування в світовий економічний простір уряд спонукає китайські підприємства до виходу на зовнішні ринки та здійснення зовнішньоекономічної діяльності. В березні 2009 р. були затверджені «Правила адміністрування закордонних інвестицій», якими на провінційний рівень були делеговані 85% повноважень щодо узгодження питань, пов'язаних із **закордонними інвестиціями**. На кінець 2009 р. китайськими підприємствами було створено 18 закордонних торгово-економічних зон, які сприяють здійсненню інвестицій за кордон малими та середніми підприємствами. Ці зони також сприяють створенню виробничих потужностей у країнах-реципієнтах відповідно до місцевих умов, рівня розвитку інфраструктури та наявності повного виробничого процесу¹⁹¹.

З метою активізації закордонних інвестицій уряд Китаю вдається і до ряду інших заходів, зокрема, в 2007 р. було створено Національний інвестиційний фонд (НІФ), діяльність якого спрямована на здійснення закордон-

¹⁹¹ Bernasconi-Osterwalder, Natalie, Johnson, Lise, Zhang, Jiangping. (2012). Outward Investment: An emerging policy framework. The International Institute for Sustainable development. P. 56.

них інвестицій. Управління коштами НІФ здійснює Інвестиційна корпорація Китаю (ІКК), яка є національним суверенним фондом, що відповідає за управління частиною валютних резервів Китаю. ІКК була створена у 2007 р. з близько 200 млрд дол.США активів. Станом на 2013 р. ІКК мала 575,2 млрд дол.США в активах під своїм управлінням.

У 2007 р. у Китаю було 1,4 трлн дол. США валютних резервів, а вже в 2013 р. цей показник виріс до 3,4 трлн дол. США. ІКК була створена з наміром використовувати ці резерви, за зразком «Temasek Holdings» у Сингапурі. Державна центральна «Huijin Investment Corporation» була приєднана до ІКК на правах дочірньої компанії. Вже на кінець 2008 р. китайські закордонні інвестиції становили 55,91 млрд дол. США¹⁹². Незважаючи на вплив глобальної фінансової кризи на інвестиційні процеси по всьому світу, обсяг закордонних інвестицій Китаю в 2009 р. становив 56,53 млрд дол. США¹⁹³.

Цікавим прикладом закордонного інвестування Китаю є те, що після скуповування пакету акцій іноземних компаній пізніше відбувається їх злиття або поглинання. Зокрема, в 2010 р. 40% закордонних інвестицій були вкладені в транснаціональні поглинання та злиття обсягом 29,7 млрд дол. США. При інвестуванні Китай надає перевагу галузям видобування та переробки природних ресурсів. Крім того, попитом користуються підприємства з виробництва та постачання електроенергії, обслуговування спеціальної техніки та фінансова галузь.

До найважливіших реципієнтів китайських інвестицій відносяться країни – торговельні партнери та підприємства, що створені в офшорних зонах. Зокрема, в 2010 р. 38,5 млрд дол. США було вкладено в Гонконг – у сферу бізнес-послуг, фінанси, нерухомість, обробку промисловість, торгівлю та перевезення; 6,1 млрд дол. США було вкладено в Британські Острови, 3,5 млрд дол. США – в Кайманові Острови, 3,2 млрд дол. США – в Люксембург, переважно в сферу бізнес-послуг; 1,3 млрд дол. США – у виробничу сферу Швеції; 1,7 млрд дол. США – у видобувні підприємства, нерухомість

¹⁹² Wang, Duanyong. (2011). China's Overseas Foreign Direct Investment Risk: 2008–2009. *South African Institute of International Affairs Occasional Paper*, January, . 73. Retrieved from https://www.files.ethz.ch/isn/145949/saia_sop_73_duanyong_20110125.pdf

¹⁹³ Salidjanova, Nargiza. (2011). Going Out: An Overview of China's Outward Foreign Direct Investment. U.S.China Economic & Security Review Commission, USCC Staff Research Report, March 30. P.1. Retrieved from <http://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/GoingOut.pdf>

та виробництво Австралії; 1,1 млрд дол. США – в Канаду, 1,3 млрд. дол. США – в Сингапур, переважно у торгівлю, переробну промисловість, бізнес-послуги, будівництво, а також в підприємства зі спеціального технічного обслуговування та постачання електроенергії, газу і води. Крім того, значні обсяги закордонних інвестицій (5,6 млрд дол. США) надходили в ЄС, в АСЕАН – 4,4 млрд дол. США, в Росію – 568 млн дол. США та Японію – 338 млн дол. США¹⁹⁴.

Інвестування за кордон стало одним з основних інструментів реалізації стратегій глобалізації та виходу назовні, суть яких полягає в: інтенсифікації співпраці щодо розробки ресурсів за кордоном, розширенні практики контрактної співпраці в рамках технологічних проектів, збільшенні закордонних інвестицій, створенні транспортних коридорів, розвитку логістики та морських перевезень.

Безпосереднім втіленням стратегії глобалізації стала стратегія виходу на зовнішні енергетичні ринки. Втілювати цю стратегію керівництво Китаю вирішило через енергетичні компанії своєї країни (надалі КЕК), а саме – «CNPC», «PetroChina» та «CNOOC». Фінансову підтримку КЕК забезпечували визначені урядом банки, в першу чергу Банк розвитку Китаю (БРК), Експортно-імпортний банк Китаю та Банк Китаю. Тривалий час ці банки спеціалізувались на фінансуванні внутрішніх проектів, тож відповідного досвіду щодо фінансування зовнішніх проектів не мали. Для реалізації стратегії підтримки КНК на зовнішніх ринках уряд приймає рішення щодо перетворення цих установ у сучасні банківські установи, спроможні надавати сучасні фінансові послуги на рівні сервісу провідних банків розвинених країн.

Міжнародні енергетичні проекти Китаю

Уряд Китаю прийняв рішення про можливість використовувати для фінансування закордонних енергетичних проектів валютні резерви країни, які перебувають під контролем Державного управління з валютного контролю. В умовах, що склались, Китай фактично зміг купувати нафту та газ на вигідних умовах під гарантоване забезпечення поставок цих енергоносіїв, що реалізувалося з використанням так званих енергетично забезпечених кредитів (надалі ЕЗК).

Світова фінансова криза 2008–2009 рр. кардинально вплинула на енергетичні потоки та діяльність енергетичних компаній провідних гравців енергетичного ринку. Свого часу Росія купувала у Туркменістану 42–

¹⁹⁴ Офіційний веб-сайт Комісії з регулювання ринку цінних паперів Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.csrc.gov.cn/pub/csrc_en/

50 млрд куб. м газу на рік. Однак 8 квітня 2009 р. «Газпром» раптово почав вимагати від «Туркменгазу» скоротити поставки газу на 90%. Таке рішення призвело до скорочення валютних доходів Туркменістану до 1 млрд дол. США на місяць. У таких умовах керівництво Туркменістану терміново почало вести переговори з Китаєм з приводу постачання газу в цю країну. Вже через два місяці сторони домовилися про постачання туркменського газу в Китай обсягом 40 млрд куб. м на рік. Газ мав надходити з нового родовища Південий Елотен, на розробку якого Китай виділив Туркменістану позику на суму 4 млрд дол. США. В 2011 р. Китай надав Туркменістану нову позику на продовження розробки нового родовища газу.

На тлі світової фінансової скрути китайські банки виглядали достатньо ліквідними, тому вони почали активно фінансувати енергетичні проекти під гарантовані поставки газу та нафти китайським енергетичним компаніям, за які останні розраховувались з китайськими банками. Пізніше така практика фінансування енергетичних проектів отримала назву «нафта/газ за кредит».

БРК протягом 2009–2010 рр. надав нафтовим компаніям Росії, Бразилії, Венесуели, Туркменістану та Еквадору кредити загальним обсягом 65 млрд дол. США. Єдиною позикою, в якій БРК не брав участі, була позика, надана китайською «PetroChina» еквадорській «PetroEcuador» як предплата за постачання 96 тис. барелей нафти щоденно протягом двох років.

Участь БРК у фінансуванні КЕК не означає, що цей банк виступає як донор, навпаки, БРК здійснює фінансування на комерційних засадах з метою отримання прибутку та розширення міжнародної діяльності банку. Китайські енергетичні компанії мають можливість здійснювати за кордоном розвідку та видобування енергоресурсів, а також використовувати свої активи та робочу силу. Фактично БРК фінансує вивіз китайських технологій та робочої сили. Участь КНК у закордонних проектах надає можливість виробникам технологічного обладнання з видобутку енергоносіїв збільшувати експорт власної продукції.

Керівництво БРК ретельно здійснює відбір закордонних проектів, оскільки їх фінансування спрямоване на отримання прибутку, надаючи першочергового значення забезпеченню ліквідності та якості закордонних активів. У 2010 р. коефіцієнт непрацюючих кредитів БРК становив лише 0,26%, що є найкращим показником серед китайських банків. У своїй діяльності БРК фокусується на отриманні позитивної норми прибутку, тому відповідно ставка відсотку за кредитом є ринковою. При розрахунку рівня відсоткової ставки БРК бере за основу ставку LIBOR, однак відсотковий спред може бути

нижчим від рівня західних банків. Це не означає, що БРК працює як агент уряду і готовий нехтувати питанням прибутковості заради досягнення урядових цілей. БРК функціонує виключно на комерційних засадах і строго дотримується базових показників на рівні з комерційними банками.

Діяльність БРК є виключною в питаннях реалізації стратегії уряду Китаю «глобалізуватись». Завдяки фінансовій підтримці БРК іноземні енергетичні компанії отримують фінансові ресурси в умовах їх дефіциту та нестабільності світових ринків капіталу. В свою чергу ЕЗК БРК забезпечують Китай енергетичними та природними ресурсами. Завдяки грамотній системі корпоративного управління БРК також розширює свою присутність у світі та активізує участь у міжнародному розподілі капіталу.

БРК відіграє важливу роль у фінансуванні інфраструктури з транспортування енергоносіїв. Зокрема БРК профінансував будівництво нафтопроводу Атасу (Китай) – Аланьшанькоу (Казахстан) на суму 8,1 млрд дол. США, що розпочав функціонувати в 2006 р. У 2013 р. пропускну здатність нафтопроводу було розширено до 20 млн т нафти на рік. У 2007 р. БРК також брав участь у синдикованому фінансуванні будівництва газопроводу з Туркменістану через Узбекистан, Казахстан у Китай, надавши 8,1 млрд дол. США із загального обсягу фінансування в 11 млрд дол. США. Потужність газопроводу становить 40 млрд куб м газу на рік. Крім того, в 2010 р. Китай надав кредит обсягом 2,4 млрд дол. США уряду М'янми на будівництво газопроводу з М'янми до провінції Юньнань.

Важливою подією 2014 р. стало підписання китайською державною нафтогазовою компанією «CNPC» контракту на закупівлю російського газу з концерном «Газпром». Переговори щодо цієї угоди тривали близько десяти років, причому в питаннях ціни поставок сторонам вдалося домовитися тільки під час офіційного візиту президента Росії В.Путіна в Китай. Контракт, підписаний «Газпромом» і «CNPC», передбачає поставку китайським споживачам 38 млрд куб.м газу щорічно протягом 30 років. Загальна ціна угоди – 400 млрд дол. США. Поставки російського газу в Китай у рамках контракту між країнами мали розпочатися через 4–6 років. Для цього ще потрібно було побудувати газопровід, який отримав назву «Сила Сибіру». Разом із тим досі залишається невідомою ціна, за якою «Газпром» постачатиме газ у Китай. Формально, з огляду на загальну оголошену вартість контракту, терміну його дії та потужності майбутнього трубопроводу, як вважають фахівці енергетичного ринку, тисяча кубометрів газу обійдеться Китаю приблизно в 350 доларів. Поставки російського газу

в Китай передбачають будівництво газопроводу від Чаяндінського родовища в Якутії до Владивостока, а в районі Благовещенська передбачається побудувати «рукав» для таких поставок. За цим маршрутом обсяг експорту російського газу може становити 38 млрд куб. м на рік, що істотно нижче за обсяги, які закуповуються Європейським Союзом. На рівень 38 млрд на рік Росія зможе вийти тільки в 2030 р. Уже зараз фахівці стверджують, що контракт на постачання Китаю якутського газу протягом строку його дії не окупиться, тобто буде збитковим.

Міжнародні інфраструктурні проекти

Із посиленням економічної могутності Китаю у світі постали нові виклики перед керівництвом країни, зокрема щодо необхідності закріплення на закордонних ринках, що стало завданням навіть складнішим, ніж вихід на ці ринки. З цією метою Китай бере участь у розвитку транспортної інфраструктури інших країн. Аналіз будівництва транскордонних шляхів та реалізації проектів з розвитку транспортної інфраструктури свідчить про те, що Китай насамперед інвестує в ті проекти та країни, щодо яких має економічний інтерес. Зокрема, активна участь країни у фінансуванні автошляхів у країнах Африки та Південної Америки пояснюється не в останню чергу тим, що Китай достатньо вагомо представлений в економіках цих країн.

Наймасштабнішим китайським проектом за останні роки є будівництво залізниці Транс-Євразія від міста Чунцін на південному заході Китаю до Дуйсбургу в Німеччині. Запущений в експлуатацію в 2011 р. як спільне підприємство з Німеччиною, Китаєм, Казахстаном, Росією, 11179-кілометровий шлях залізничної колії проліг через шість країн, включаючи Білорусь і Польщу. Китай є найбільшим бенефіціаром цієї вантажної залізничної мережі, який починаючи з 2011 р. відправив по цьому шляху в Європу товарів на суму 2,5 млрд дол. США. Будівництво цієї залізниці дозволило компанії «Hewlett Packard», що має в Чунціні найбільший в Азії завод з виробництва ноутбуків, з 2011 р. відправити до Європи понад 4 млн ноутбуків

Будівництво залізниці Чунцін – Дуйсбург не є винятком із загальної стратегії Китаю щодо будівництва транснаціональних коридорів. Сьогодні ЄС – найбільший торговий партнер Китаю, відповідно країна намагається закріпитися на європейському ринку. Вигоди від новоствореної залізниці отримують і європейські країни. Якщо раніше тривалість доставки автомашин європейських виробників становила два місяці, то сьогодні вона скоротилась удвічі.

Слідуючи стратегії посилення присутності на закордонних ринках, Китай також почав реалізовувати інфраструктурні проекти в Європі з метою поєднання економічно слабших регіонів Центральної та Східної Європи. У грудні 2014 р. Китай і Сербія відкрили перший в історії міст до Європи через Дунай, який був профінансований БРК і побудований китайськими будівельними компаніями. Названий на честь Михайла Пупіна, відомого сербського вченого, 1500-метровий міст з'єднує східний промисловий район Земун з північним житловим районом Борча в Белграді. Будівництво мосту скоротило час перетину Дунаю з більш ніж 1 години до лише 10 хвилин. Китай також здійснює будівництво ТЕС у м. Станарі в Боснії (до 1,7 млрд дол. США) та автомагістралі Бар-Боляри, що поєднає Чорногорію та Сербію (984 млн дол. США).

Для цих країн інфраструктурні проекти такого масштабу упродовж 20 років були надзвичайною рідкістю, зважаючи на погані економічні умови (у Хорватії, Сербії, Боснії і Герцеговині з майже 1,5 млн безробітних), постюгославську політичну нестабільність, етнічні конфлікти та стихійні лиха (повені). Китай докладає значних зусиль щодо фінансування та модернізації застарілого транспорту та комунальної інфраструктури в цих країнах, таким чином виводячи відносини з ними на новий рівень та збільшуючи свою присутність у Європі.

Протягом останніх років китайське керівництво активно пропагує ідею створення «економічного поясу» вздовж історичного маршруту Шовкового шляху, який тягнеться від прибережної зони Китаю через Середню Азію на Близький Схід і в Європу. Крім того, воно активно просуває ідею створення Морського шовкового шляху, який простягатиметься з півдня Китаю у країни Південно-Східної Азії, Шрі-Ланку, в обхід Індії, і далі в Європу.

За фінансової підтримки БРК, урядів Таїланду та Лаосу, а також Азійського банку розвитку в 2008 р. було запущено першу залізничну магістраль протяжністю 1900 км, яка з'єднала м. Куньмін китайської провінції Юньнань зі столицею Таїланду Бангкоком. Залізниця також проходить через територію Лаоса. Крім того, ця магістраль має східне відгалуження, що поєднує В'єтнам із Камбоджею, та південне, що поєднує Бангкок із Сингапуром.

Перебуваючи з візитом в Індонезії у вересні 2013 р., голова КНР Сі Цзіньпін запропонував формувати більш згуртовану спільноту Китай-АСЕАН задля побудови Морського шовкового шляху XXI ст. та просування морського співробітництва. У своєму виступі в індонезійському парламенті

Сі Цзіньпін також запропонував створити Азіатський інвестиційний банк з розвитку інфраструктури (АІІВ) для фінансування будівництва та розбудови регіональної інфраструктури економічної інтеграції.

Як і проект економічного поясу Шовкового шляху, проект Морського шовкового шляху XXI ст. націлений на прискорення економічної інтеграції в АТР. Його заявленою метою є об'єднання в єдину мережу узбережжя Азії. За своєю ідеологією проект морського шляху практично нічим не відрізняється від «економічного поясу» і покликаний у міру свого розширення сприяти подоланню різниці економічного розвитку країн Південно-Східної Азії та формуванню міцних економічних зв'язків між країнами регіону. Як і у випадку з «економічним поясом», китайська сторона дотримується відкритої позиції щодо всіх регіональних механізмів співробітництва. Презентуючи її, Сі Цзіньпін заявив, що брати участь у регіональній економіці і торгівлі можуть всі економічні суб'єкти, обираючи форму відповідно до власних можливостей. Зі свого боку Китай пропонує себе країнам АТЕС як «інкубатор» для створення платформи з обміну інформацією і досвідом, зміцнення регіональних зон вільної торгівлі.

У грудні 2013 р. голова КНР Сі Цзіньпін на щорічній Центральній економічній робочій конференції закликав до стратегічного планування ініціативи «Пояси і дороги» з метою сприяння взаємозв'язку інфраструктури та побудови партнерства спільних інтересів¹⁹⁵. У березні 2014 р. прем'єр-міністр Китаю Лі Кецянь в урядовому звіті підкреслив необхідність прискорення будівництва проекту «Один пояс, одна дорога». У доповіді також йшлося про збалансований розвиток економічних коридорів Бангладеш – Китай – Індія – М'янма та Китай – Пакистан.

У травні 2014 р. у порту Ляньюньган на сході Китаю, у провінції Цзянсу, був уведений в експлуатацію перший етап логістичного терміналу, спільно побудованого Китаєм і Казахстаном. Термінал із загальним обсягом інвестицій 606 млн юанів (98 млн дол. США), розглядається як платформа для товарів з країн Центральної Азії, що експортуються за кордон, і стимул для будівництва економічного поясу Шовкового шляху.

У жовтні 2014 р. 21 азіатська країна із тих, які бажають приєднатися до Азійського банку розвитку інфраструктури (АІІВ) – Бангладеш, Бруней, Камбоджа, Китай, Індія, Казахстан, Кувейт, Лаос, Малайзія, Монголія, М'янма, Непал, Оман, Пакистан, Філіппіни, Катар, Сингапур, Шрі-Ланка, Таїланд,

¹⁹⁵ Си Дзиньпин. О государственном управлении. – Пекин : Международное издательство, 2014. – 624 с.

Узбекистан і В'єтнам – підписали Меморандум про взаєморозуміння з питання створення АІІВ. За погодженням штаб-квартира АІІВ розміщуватиметься у Пекіні. У січні 2015 р. кількість членів-засновників АІІВ зросла до 27 – після того як Нова Зеландія, Мальдівська Республіка, Саудівська Аравія і Таджикистан офіційно приєдналася до проекту створення АІІВ.

У листопаді 2014 р. голова КНР Сі Цзіньпін заявив, що Китай прискорить будівництво проекту «Пояси і дороги» і зміцнюватиме співробітництво з країнами, що беруть участь у його реалізації. Він оголосив, що Китай внесе 40 млрд дол. США у створення Фонду з будівництва Шовкового шляху. Під час зустрічі членів об'єднання країн АТЕС у Пекіні заявлено, що фонд використовуватиме кошти для забезпечення інвестиційної та фінансової підтримки проектів, спрямованих на розвиток інфраструктури, забезпечення ресурсами, промислове співробітництво та інші проекти, що пов'язують країни, які географічно розташовані уздовж «Поясів і доріг».

Наведені факти свідчать про те, що ідея створення транскордонних коридорів через відродження Шовкового шляху та будівництво Морського шовкового шляху ХХІ ст. є для китайського уряду пріоритетною. Проект «Один пояс, одна дорога» активно просувається на найвищому рівні керівництва країни, безпосередньо її першими керівниками. Привертають увагу також і темпи реалізації цього проекту.

Розміщення закордонних інвестицій в офшорних зонах, так званих «офшорних гаванях», пов'язане з тим, що впродовж майже 30 років реформ у Китаї існує режим преференційного оподаткування для іноземних інвесторів. Така практика інвестування породила феномен так званого «ходіння інвестицій по колу» (round-tripping investments), коли кошти вивозяться за кордон без сплати податків, а пізніше повертаються у країну у вигляді інвестицій. За оцінками експертів, близько третини прямих інвестицій мають китайське походження, саме зі сходу країни. З ухваленням у 2008 р. змін до податкового законодавства, згідно з якими запроваджуються єдині податкові вимоги як для китайських підприємств, так і для іноземних, спостерігається зменшення активності китайських закордонних інвесторів в офшорних зонах.

На кінець 2010 р. понад 13 тис. китайських компаній створили 16 тис. підприємств за кордоном у 178 країнах світу із загальним обсягом інвестицій 68,8 млрд дол. США, з яких 24 млрд дол. США – це реінвестування прибутку, 20 млрд дол. США – інвестиції в акціонерний капітал. Загальний обсяг накопичених інвестицій становив 317 млрд дол. США, з яких 59,7 млрд дол. США – це інвестиції в акціонерний капітал, 120 млрд дол. США – реінвесту-

вання прибутку та інші інвестиції обсягом 136,7 млрд дол. США¹⁹⁶. Темпи зростання закордонних інвестицій за період з 2002 по 2010 р. у середньому становили 50% на рік. У 2010 р. Китай за обсягом закордонних інвестицій випередив Японію та Велику Британію, які є одними з найбільших інвесторів у світі.

Банк розвитку Китаю (БРК) став основним банком уряду Китаю у здійсненні стратегії глобалізації та **фінансуванні закордонних інвестицій**. Урядом країни було розроблено спеціальний план фінансування закордонних проєктів. План визначає такі ключові закордонні проєкти для фінансування:

- розробка ресурсів за умови, що розробка аналогічних ресурсів усередині країни є неефективною;
- створення виробництва та інфраструктури, що сприятиме збільшенню експорту китайських технологій, товарів, обладнання та робочої сили;
- створення дослідницьких центрів задля використання сучасних передових технологій, методів управління та розвитку талантів;
- укладання угод про злиття та поглинання, що покращуватиме міжнародну конкурентоспроможність підприємств та їх діяльність на міжнародних ринках.

З часом Банк розвитку Китаю (БРК) став для уряду Китаю основним щодо здійснення стратегії глобалізації та закордонних інвестицій. Задля збільшення капіталу щодо фінансування закордонних проєктів, БРК, крім щорічних бюджетних асигнувань, активно розміщує різні види облігацій: власні, казначейські, муніципальні та корпоративні, комерційні цінні папери, банківські облігації комерційних банків. Більша частина облігаційних позик припадає на облігації казначейства та муніципалітетів, що становить третину від усього обсягу облігаційних позик. П'ята частина позик припадає на облігаційні позики від розміщення власних облігацій банку. Хоча частка корпоративних облігацій становить лише 8,85% від загального обсягу облігаційних позик, проте в грошовому еквіваленті це досить значна сума. Так, у 2012 р. вона становила 108,9 млрд RMB.

Обсяги облігаційних розміщень зростають з року в рік, що дає БРК можливість активно інвестувати за кордон. Якщо в 1994 р. обсяг залучених коштів через розміщення облігацій становив 75,4 млрд RMB, то в 2012 р. він зріс до 1,2 трлн RMB. Зменшення обсягу облігаційних позик порівняно з попереднім роком спостерігалось у 1999–2000 рр. і було зумовлено наслід-

¹⁹⁶ Офіційний веб-сайт Міністерства торгівлі Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.csfc.gov.cn/pub/csfc_en/

ками азізької фінансової кризи, в 2004 р. – унаслідок банківської кризи в Росії та в 2008 р. – унаслідок останньої світової фінансової кризи. Проте слід відзначити, що вже в наступні роки після криз завдяки зростанню довіри іноземних інвесторів до фінансового ринку Китаю обсяг облігаційних позик, як правило, стрімко зростав. Так, у 2001 р. він зріс на 44,9%, у 2006 р. – на 72,6%, а в 2010 та 2011 рр. – відповідно на 27 та 35,7%¹⁹⁷.

Важливим напрямом стимулювання банківського кредитування закордонних інвестицій стало рішення Міністерства торгівлі та Міністерства фінансів Китаю надавати **субсидії підприємствам, що здійснюють закордонні інвестиції**, для сплати відсотків за банківськими кредитами. Умови надання субсидій для сплати відсоткових ставок такі:

1) відсоткові субсидії надаються за кредитами в RMB, а розмір ставки відсоткової субсидії не повинен перевищувати розміру базової відсоткової ставки, що встановлюється Народним банком Китаю;

2) строк надання відсоткової субсидії має розраховуватись відповідно до строку надання кредиту;

3) загальний строк відсоткової ставки не повинен перевищувати 3 роки;

4) відсоткові субсидії надаються тільки під один кредит для фінансування закордонного проекту;

5) обсяг субсидій повинен розраховуватись у RMB¹⁹⁸.

З розвитком закордонної інвестиційної діяльності розширюються форми інвестування, зокрема: транснаціональні злиття, викуп пакетів акцій, вихід на закордонні фондові ринки, створення науково-дослідних центрів, облаштування торгово-економічних зон.

Визначальною рисою китайських закордонних інвестицій є зростання присутності китайських бізнесменів на так званих «неблагополучних територіях», з нестабільною економічною та політичною ситуацією, які очолюють військові хунти М'янми, Гвінеї, Судану, антизахідні режими в Ірані та Венесуелі. Як правило, ці країни володіють багатим природно-ресурсним потенціалом та мають перспективний ринок. Однак у цих країнах – із політичних та інших мотивів – не працюють транснаціональні компанії розвинених країн, що розчищає поле для діяльності китайських корпорацій.

¹⁹⁷ Офіційний веб-сайт Комісії з регулювання ринку цінних паперів Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.csrc.gov.cn/pub/csrc_en/

¹⁹⁸ Офіційний веб-сайт Міністерства торгівлі Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.csrc.gov.cn/pub/csrc_en/

Темпи зростання закордонних інвестицій за період з 2002 по 2010 рр. у середньому становили 50% на рік. У 2010 р. за обсягом закордонних інвестицій Китай випередив Японію та Велику Британію, які є одними з найбільших інвесторів у світі.

Одним з пріоритетних напрямів закордонних інвестицій китайських банків є **інвестування в іноземні енергетичні активи та ресурси**. Для фінансування закордонних енергетичних проектів уряд Китаю дозволив використовувати валютні резерви, які перебувають під контролем Державного управління з валютного контролю. Китай фактично отримав можливість купувати нафту та газ на вигідних умовах під гарантоване забезпечення поставок цих енергоносіїв, так звані енергетично забезпечені кредити.

Практика надання енергетично забезпечених кредитів БРК передбачає високий рівень співпраці між урядом, бізнесом та БРК. Усі три сторони тісно співпрацюють з метою віднаходження компромісних рішень у питаннях співпраці з іноземними партнерами. Як правило, БРК відіграє роль мосту між досягненням стратегічних цілей уряду Китаю та комерційною діяльністю китайських компаній і виконує функцію координатора між урядом та КЕК. Фактично практика надання енергетично забезпечених кредитів стала можливою завдяки продуктивній співпраці уряду, КЕК та БРК. Завдяки такій співпраці уряд Китаю досягає важливої для держави цілі, а саме – забезпечення надходжень нафти і газу та диверсифікації валютних резервів країни.

Згідно зі статистичними даними ЮНКТАД, у 2010 р. Китай посів 5-те місце за обсягом закордонних інвестицій та 17-те – за обсягом накопичених прямих закордонних інвестицій. Незважаючи на активізацію діяльності китайських інвесторів, Китай значно відстає від головних інвесторів у світі за обсягом накопичених зовнішніх інвестицій. Чисельність зайнятих на зарубіжних підприємствах Китаю в 2010 р. перевищила 1,1 млн осіб, з яких на місцях прийнято 780 тис. осіб. Станом на 25 червня 2015 р. обсяг сукупних закордонних китайських інвестицій становив близько 744 млрд дол. США. Очікується, що до 2020 р. цей обсяг зросте до 2 трлн дол. США¹⁹⁹.

Іншим напрямом посилення міжнародної присутності Китаю у світі стала ініціатива президента країни Сінь Цзіньпіна «Один пояс, один шлях», спрямована на відновлення історичного торгового шляху, що має з'єднати Китай з Європою. Китай запропонував світовій спільноті безпрецедентну за

¹⁹⁹ Офіційний веб-сайт Національного бюро статистики Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stats.gov.cn/english/>

масштабністю та амбітності ініціативу, яка об'єднує у світі понад 60 держав із населенням майже 4,4 млрд осіб і сумарним ВВП – 29% від світового. У рамках цієї стратегії було розроблено дві програми – економічний пояс Шовкового шляху та Морський шлях XXI ст.

Представляючи свою концепцію розвитку торговельних шляхів, китайський лідер сформулював п'ять основних завдань цього проекту: 1) посилення координації держав регіону в політичній сфері; 2) інтенсифікація будівництва єдиної дорожньої мережі; 3) розвиток торгівлі шляхом ліквідації торговельних бар'єрів, зниження витрат торгівлі та інвестицій, підвищення швидкості та якості економічних операцій у регіоні; 4) збільшення валютних потоків за рахунок переходу на розрахунки в національних валютах; 5) посилення ролі народної дипломатії, розширення прямих зв'язків між народами країн регіону.

Для реалізації цього проекту було розроблено ідею створення Економічного поясу вздовж історичного маршруту Шовкового шляху, який тягнеться від прибережної зони Китаю через Середню Азію, на Близький Схід і в Європу, а також ідею створення Морського шовкового шляху XXI ст. Для реалізації запропонованої ідеї було створено Фонд Шовкового шляху, а також Азійський банк інфраструктурних інвестицій зі статутним фондом 100 млрд дол. США.

У результаті активної та ефективної зовнішньої політики Китай суттєво посилив свою міжнародну присутність та участь у світових економічних процесах. Досягнення Китаю у сфері міжнародних валютно-кредитних відносин та вражаюче зростання обсягів зовнішньої торгівлі були відзначені міжнародними організаціями, зокрема Міжнародним валютним фондом.

Рішенням Ради директорів МВФ 30 листопада 2015 р. китайський юань було включено до валютної корзини SDR (СПР, спеціальні права запозичення) поряд із долларом США, євро, японською єною та англійським фунтом. Офіційно розрахунки курсу СПР з урахуванням китайського юаня розпочато з 1 жовтня 2016 р. Китайський юань посідає третє місце в корзині СПР, його частка становить 10,92%.

Отже, проведене дослідження дозволило ідентифікувати основні форми, методи та інструменти міжнародної економічної та фінансової співпраці Китаю з іншими країнами, такі як: вільні економічні зони, іноземні та закордонні інвестиції, міжнародна допомога, надання зв'язаних кредитів, упровадження спільних економічних проектів і проектів з розвитку інфраструктури. В цілому характерні риси і особливості гео економічної стратегії Китаю поля-

гають у розробленні деталізованих принципів економічної та технологічної співпраці Китаю на міжнародному рівні, інтернаціоналізації державної політики, всебічному стимулюванні закордонних інвестицій китайських компаній методами: кредитної підтримки ключових закордонних інвестиційних проєктів, створення спеціалізованих фінансових установ для інвестування за кордон, страхування закордонних інвестицій, надання податкових пільг, послаблення валютного контролю, інформаційного забезпечення щодо можливості інвестування за кордон, проведення освітніх програм та підготовки кадрів, а також у визначенні галузевих пріоритетів для закордонних інвестицій Китаю (електроенергетика, металургія, нафтохімія, залізничні колії, транспорт, електронні комунікації, видобувні галузі).

При цьому китайське керівництво розглядає закордонні енергетичні та інфраструктурні проєкти як засіб вирішення енергетичних проблем країни, спосіб експорту китайських технологій та робочої сили. А через будівництво нових транскордонних транспортних коридорів та впровадження внутрішніх інфраструктурних проєктів Китай створює умови для безпечних та економічно вигідних поставок китайських товарів на закордонні ринки, зміцнюючи таким чином свої позиції як експортера.